

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

**ПРОГРАМА І РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»**

(для студентів 5 курсу денної форми навчання
спеціальності 7.14010301 – «Туризмознавство» (за видами),
спеціальності 8.14010301 – «Туризмознавство» (за видами) та студентів 5 курсу
заочної форми навчання спеціальності 7.14010301 – «Туризмознавство» (за
видами))

Програма і робоча програма навчальної дисципліни «Міжнародне право» (для студентів 5 курсу денної форми навчання спеціальності 7.14010301 – «Туризмознавство» (за видами), спеціальності 8.14010301 – «Туризмознавство» (за видами) та студентів 5 курсу заочної форми навчання спеціальності 7.14010301 – «Туризмознавство» (за видами)) / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: І. І. Килимник, А. В. Науменко. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 27 с.

Укладачі: І. І. Килимник, А. В. Науменко

Рецензент: д. ю. н. В. С. Мілаш

Рекомендовано кафедрою правового забезпечення господарської діяльності, протокол № 4 від 15 грудня 2011р.

© І. І. Килимник, А. В. Науменко, ХНАМГ, 2012

ЗМІСТ

Стор.

ВСТУП	4
1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
1.1. Мета, предмет і місце дисципліни.....	5
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни.....	5
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги.....	8
1.4. Рекомендована основна навчальна література.....	8
1.5. Анотація програми навчальної дисципліни.....	10
2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	12
2.1. Структура робочої програми навчальної дисципліни.....	12
2.2. Кваліфікаційні вимоги до студентів при вивченні дисципліни.....	13
2.3. Зміст навчальної дисципліни за змістовими модулями.....	16
2.4. Тематичний план навчальної дисципліни.....	18
2.5. План лекційного курсу.....	19
2.6. Самостійна робота студентів.....	19
2.7. Система поточного і підсумкового контролю знань студентів.....	23
2.8. Рекомендована література.....	23
2.8.1. Нормативно-правові акти.....	23
2.8.2. Основна література.....	24
2.8.3. Додаткова література.....	25
2.8.4. Ресурси мережі Internet.....	26

ВСТУП

Розуміння сутності та значущості міжнародного права необхідно сьогодні широкому колу осіб. Це явище існує не тільки в правовій, дипломатичній та зовнішньополітичній царині, навпаки, міжнародне право впливає майже на всі сфери сучасного життя. Повага, визнання та застосування міжнародного права – важлива сторона діяльності усіх тих, хто пов'язаний з міжнародними відносинами.

Курс міжнародного права має на меті оволодіння студентами базовими знаннями про міжнародно-правові універсальні та регіональні засоби забезпечення миру та міжнародної безпеки, суверенітету держав, невтручання тощо.

Також приділяється увага стандартам та механізмам міжнародного захисту прав людини. Проводиться загальний огляд основних договорів з прав людини в системі ООН та Ради Європи, а також створених ними органів щодо захисту прав людини. Окремо розглядається застосування міжнародних механізмів щодо прав людини під час збройних конфліктів та захист прав людини міжнародним кримінальним правом.

У процесі лекційних занять студенти отримують необхідні знання про особливості, загальні поняття, категорії, інститути та галузі міжнародного права. Передбачається також отримання навичок роботи з міжнародними договорами та іншими міжнародними актами, а також їх тлумачення стосовно конкретних ситуацій міжнародного життя.

Обов'язковою складовою успішного засвоєння навчального матеріалу курсу є самостійна робота студентів, яка активізує навички роботи з нормативним матеріалом, спеціальною літературою за міжнародно-правовою тематикою та надання оцінки політичних подій, які відбуваються в сучасному світі.

Програма з навчальної дисципліни «Міжнародне право» розроблена на основі:

Програми нормативних навчальних дисциплін підготовки навчання спеціаліста 7.14010301 і магістра 8.14010301 (за спеціальністю «Туризмознавство»), Київ. – 2011р.;

Галузевого стандарту вищої освіти України. Освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста 7.14010301 і магістра 8.14010301 (за спеціальністю «Туризмознавство»), Київ. – 2011р.

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета, предмет і місце дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Міжнародне право» є ознайомлення студентів з особливостями, основними поняттями, категоріями, інститутами та галузями міжнародного права, включаючи право міжнародних договорів; міжнародне право з прав людини; міжнародне морське право; дипломатичне та консульське право; міжнародне повітряне право; міжнародне економічне право тощо.

Предметом вивчення дисципліни є міжнародне право, як особливий правовий комплекс.

В структурно-логічній схемі підготовки магістрів і спеціалістів передуює вивченню дисциплін професійного блоку.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Правознавство	Міжнародний туризм

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль 1. «Міжнародне право»

Змістові модулі (ЗМ):

З.М.1.1. Поняття, предмет регулювання, джерела та принципи міжнародного права. Суб'єкти міжнародного права. Міжнародно-правове регулювання. Міжнародна законність та міжнародно-правова відповідальність.

1. Поняття міжнародного публічного та міжнародного приватного права. Міжнародне право як особливий правовий комплекс. Джерела міжнародного права. Кодифікація та подальший розвиток міжнародного права. Співвідношення міжнародного і національного (внутрішньодержавного) права. Поняття норм міжнародного права. Їх класифікація та ієрархія.

2. Загальне визначення принципу міжнародного права. Поняття, види і значення основних принципів міжнародного права та їх місце в системі загальних принципів і норм. Принципи міжнародного права: мирного розв'язання міжнародних суперечок, незастосування сили чи погрози силою, невтручання у внутрішні справи держави, непорушності державних кордонів,

територіальної цілісності держави, загальної поваги прав людини, суверенної рівності держав, самовизначення народів і націй, сумлінного виконання міжнародних зобов'язань.

3. Поняття і види суб'єктів міжнародного права. Інститут визнання у міжнародному праві. Зміст та визначення правонаступництва держав. правонаступництво держав щодо міжнародних договорів, державної власності, державних боргів. Держава-головний суб'єкт міжнародного права. Інші суб'єкти міжнародного права.

4. Поняття та форми реалізації норм міжнародного права. Міжнародний конвенційний механізм реалізації норм міжнародного права.

5. Види і форми міжнародно-правової відповідальності. Підстави виникнення та реалізація міжнародно-правової відповідальності. Поняття та суб'єкти міжнародної відповідальності. Поняття, ознаки та види міжнародних правопорушень. Обставини, що звільняють від відповідальності.

3. М. 1.2. Територія і міжнародне право. Право міжнародних договорів, зовнішніх зносин, міжнародних організацій, міжнародне гуманітарне, морське, повітряне і космічне, економічне право. Міжнародне співробітництво в боротьбі зі злочинністю.

Міжнародно-правові засоби вирішення міжнародних спорів і конфліктів.

1. Склад та юридична природа державної території. Територія та її види. Поняття та режими території у міжнародному праві. Правове обґрунтування територіальних змін. Державні кордони. Зміні кордонів та територіальні суперечки. Міжнародні річки. Антарктида.

2. Юридична природа міжнародного договору. Поняття та джерела міжнародних договорів. Укладання міжнародних договорів. Чинність, дійсність та тлумачення міжнародних договорів. Класифікація міжнародних договорів. Міжнародний договір і внутрішньодержавний закон. Застереження до міжнародних договорів. Правовий статус депозитарію, реєстрація і опублікування міжнародних договорів. Припинення дії міжнародного договору.

3. Визначення поняття та джерела зовнішніх зносин. Органи загального та безпосереднього керівництва дипломатичними зносинами держави. Поняття дипломатичного права. Дипломатичні представництва та місії. Обов'язки, імунітети, привілеї дипломатичних представництв та консульських установ.

4. Поняття та розвиток права міжнародних організацій. Види, порядок утворення та припинення існування міжнародних організацій. Компетенція міжнародних організацій, їхні органи та рішення. Поняття класифікація та

правосуб'єктність міжнародних організацій. Організація Об'єднаних Націй. Спеціалізовані установи ООН. Регіональні міжнародні організації.

5. Міжнародне гуманітарне право. Поняття та джерела міжнародного гуманітарного права. Головні права і свободи в міжнародному праві. Міжнародні стандарти в галузі прав людини. Міжнародно-правова регламентація положення населення. Міжнародно-правові питання громадянства. Природа прав людини та їх класифікація. Міжнародне співробітництво в галузі прав людини. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні. Правовий режим іноземців, особи без громадянства, біженці та подорожани.

6. Поняття, джерела та принципи міжнародного морського права. Класифікація морських просторів. Виключна економічна зона. Режим континентального шельфу. Внутрішні морські води. Міжнародно-правовий режим відкритого моря. Територіальне море. Режим міжнародних проток і каналів. Прилегла зона.

7. Поняття, джерела і головні принципи міжнародного повітряного права. Міжнародні повітряні сполучення (польоти). Поняття, джерела та головні принципи міжнародного космічного права. Правовий режим космічних об'єктів. Правовий статус космонавтів. Спеціальні правові режими деяких видів космічної діяльності. Міжнародно-правова відповідальність за космічну діяльність. Правове регулювання міжнародних повітряних сполучень. Відповідальність щодо міжнародного повітряного права.

8. Поняття, суб'єкти та джерела міжнародного економічного права. Система правові інститути міжнародного економічного права. Принципи міжнародного економічного права. Головні багатосторонні угоди в галузі міжнародних економічних відносин. Міжнародні економічні організації. Вступ України до СОТ і співробітництво в галузі торгівлі. Співробітництво в окремих галузях міжнародних економічних відносин. регіональне економічне співробітництво.

9. Поняття міжнародної боротьби зі злочинністю, їх головні форми та тенденції розвитку. Джерела права боротьби зі злочинністю, міжнародного характеру. Міжнародно-правовий механізм співробітництва у боротьбі зі злочинністю. Боротьба з окремими видами злочинів. Міжнародні органи боротьби зі злочинністю. Видача злочинців. Сучасні тенденції в боротьбі з міжнародною злочинністю та видача злочинців.

10. Загальна характеристика інституту розв'язання міжнародних спорів. Поняття міжнародного спору, класифікація міжнародних спорів.

Міжнародна судова процедура. Переговори і консультації. Розвиток принципу вирішення міжнародних спорів. Дипломатичні засоби врегулювання спорів. Міжнародні слідчі комісії та комісії примирення. Вирішення спорів в міжнародних організаціях.

Розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями та видами навчальної роботи (за робочими навчальними планами денної та заочної форм навчання)

Спеціальність, спеціалізація (шифр, аббревіатура)	Всього кредит / годин	Семестр	Години								Екзамен (семестр)	Залік (семестр)
			Аудиторні	У тому числі			Самостійна робота	У тому числі				
				Лекції	Практичні, семінари	Лабораторні		Конгр. роб.	КП/КР	РГР		
7.14010301 ТУР	1,5/54	9	18	18	-	-	36	-	-	-	-	9
8. 14010301 МТУР	1,5/54	9	24	24	-	-	30	-	-	-	-	9
7.14010301 ТУР(заочна форма)	1,5/54	9	8	8	-	-	-	-	-	-	-	9

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Здатність
Виробити вміння тлумачити міжнародні акти відповідно до конкретних ситуацій міжнародного життя.	В результаті вивчення даної дисципліни студенту належить опанувати навичками працювати з міжнародними договорами, іншими міжнародними актами та справами Міжнародного суду ООН.

1.4. Рекомендована основна навчальна література з дисципліни

1.1. Антонович М. М. Міжнародне публічне право: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. – К.: Вид. дім «К М Академія»; Алерта, 2003. – 308с.

1.2. Анцелевич Г. О. Міжнародне право: підручник / Г. О. Анцелевич, О. О. Покришук. – К.: Алеута, 2003. – 410с.

1.3. Баймуратов М. О. Міжнародне право / М. О. Баймуратов. – Х.: Одиссей, 2001. – 672с.

- 1.4. Волтер Кернз. Вступ до права Європейського Союзу: навч. посіб. – К.: Знання, 2002. – 381с.
- 1.5. Василенко В. А. Основи теорії міжнародного права / В. А. Василенко. – К., 1988.
- 1.6. Георгіца А. З. Міжнародне публічне право. В 2 кн. – Чернівці: Рута, 1995.
- 1.7. Дмитрієв А. І. Міжнародне публічне право / А. І. Дмитрієв, В. І. Муравйов. – К., Юрінком Інтер, 2000 – 640с.
- 1.8. Дмитрієв А. І. Міжнародне публічне право: практикум / А. І. Дмитрієв, А. С. Мацько, В. І. Муравйов. – К., Юрінком Інтер, 2001 – 352с.
- 1.9. Додонов В.Н. Международное право. Словарь – справочник / В. Н. Додонов, В. П. Панов, О. Г. Румянцев. – М., 1997.
- 1.10. Жан Тускоз. Международное право / Тускоз Жан. – К.: АртЕк, 1998. – 416с.
- 1.11. Лукашук И. И. Международное право. Особенная часть: учебник / И. И. Лукашук. – М.: Изд-во БЕК, 1998. – 410с.
- 1.12. Лукашук И. И. Международное право. Общая часть: учебник / И. И. Лукашук. – М.: Изд-во БЕК, 1998. – 384с.
- 1.13. Международное право / под ред. Г. В. Игнатенко, О. И. Тиунова. – М.: Высш. шк., 1999. – 399с.
- 1.14. Международное право / под ред. Ю. М. Колосова, В. И. Кузнецова. – М.: Международные отношения, 1999. – 608с.
- 1.15. Міжнародне право: навч. посібник / за ред. М. В. Буроменського. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 336с.
- 1.16. Міжнародне право в документах / за ред. М. В. Буроменського. – Х.: Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2003.
- 1.17. Международное право в документах: учеб. пособие / сост. Н. Т. Блатова, Г. М. Мелков. – 3-е изд., перераб. и доп. – М., 2000 – 824с.
- 1.18. Практикум по международному праву / отв. ред. Г. В. Игнатенко, С. Ю. Марочкин, О. И. Тиунов. – 3-е изд. перераб. и доп. – М.: Норма, 2007. – 352с.

1.19. Тимченко Л. Д. Международное право: учебник. – Харьков: Консум, Ун – т внутр. дел, 1999. – 528с.

1.20. Черкес М. Ю. Міжнародне право: підручник / М. Ю. Черкес. – К.: Знання, 2000. – 284с.

1.5. Анотація програми навчальної дисципліни «Міжнародне право»

Метою вивчення дисципліни «Міжнародне право» є ознайомлення студентів з особливостями, категоріями, інститутами, та галузями міжнародного права, включаючи право міжнародних договорів, міжнародне право з прав людини, міжнародне морське право, дипломатичне та консульське право, міжнародне повітряне право, міжнародне економічне право; нормативно-правові документи, що визначають суть принципів міжнародного права; нормативно-правові акти міжнародних організацій тощо.

Завдання вивчення: озброїти студентів певною системою загальнотеоретичних знань про міжнародне право, допомагати студентам опанувати відповідною сукупністю знань з основних проблем міжнародного права та основоположних чинних міжнародних договорів; навчити студентів давати оцінку сучасним політичним подіям у світлі міжнародного права.

Предметом вивчення дисципліни є міжнародне право, як особливий правовий комплекс.

Аннотация программы учебной дисциплины «Международное право»

Целью изучения дисциплины «Международное право» является ознакомление студентов с особенностями, категориями, институтами и отраслями международного права, включая право международных договоров, международное право по правам человека, международное морское право, дипломатическое и консульское право, международное воздушное право, международное экономическое право; нормативно-правовые документы,

определяющие суть принципов международного права; нормативно-правовые акты международных организаций и т.д.

Задача изучения дисциплины: вооружить студентов определенной системой общетеоретических знаний о международном праве, помочь студентам в освоении соответствующей совокупности знаний об основных проблемах международного права и основоположных действующих международных договорах; научить студентов давать оценку современным политическим событиям в свете международного права.

Предметом изучения дисциплины является международное право как особый правовой комплекс.

Annotation of the program of the discipline

«International law»

The purpose of study of discipline «International law» is to acquaint the students with the features, categories, institutes and branches of international law, including international treaties, international law of human rights, international Maritime law, diplomatic and consular law, international air law, international economic law, normative-and-legal documents, defining the essence of the principles of international law, regulatory legal acts of the international organizations, etc.

The study of disciplines: to equip students with a certain system of theoretical knowledge about international law, to help students in mastering the relevant body of knowledge about the main problems of international law and fundamental existing international treaties; to teach the students to assess contemporary political events in the light of international law.

The subject of study of discipline is an international law as a special legal complex.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Структура робочої програми навчальної дисципліни «Міжнародне право»

Характеристика дисципліни підготовки спеціалістів, магістрів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p><i>підготовка спеціалістів</i> кількість кредитів відповідних до ECTS – 1,5/54 у тому числі: модулів – 1; змістових модулів – 2; самостійна робота – 36</p> <p><i>підготовка магістрів</i> кількість кредитів відповідних до ECTS – 1,5/54 у тому числі: модулів – 1; змістових модулів – 2; самостійна робота – 30</p>	<p style="text-align: center;">7.14010301 "Туризмознавство" спеціаліст</p> <p style="text-align: center;">8.14010301 "Туризмознавство" магістр</p>	<p>нормативна; рік підготовки 5; семестр 9</p>
<p><i>підготовка спеціалістів</i> кількість годин: усього – 54 години; за змістовими модулями: ЗМ 1.1. – 27 годин; ЗМ 1.2. – 27 годин</p> <p><i>підготовка магістрів</i> кількість годин: усього – 54 години; за змістовими модулями: ЗМ 1.1. – 27 годин; ЗМ 1.2. – 27 годин</p>		<p><i>підготовка спеціалістів</i> кількість годин: лекції - 18; самостійна робота – 36</p> <p><i>підготовка магістрів</i> кількість годин: лекції – 24; самостійна робота – 30</p>
<p><i>підготовка спеціалістів</i> кількість тижнів викладання дисципліни - 18; кількість годин на тиждень – 1</p> <p><i>підготовка магістрів</i> кількість тижнів викладання дисципліни - 12; кількість годин на тиждень – 2</p>		<p>Вид контролю: залік</p>

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних занять. Особливе значення в процесі вивчення курсу і закріплення знань відіграє самостійна робота студентів у вивченні нормативних документів, конвенцій, основної та додаткової літератури.

Зазначені види занять розроблені у відповідності до положень Болонської декларації щодо кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

2.2. Кваліфікаційні вимоги до студентів при вивченні дисципліни

Дана дисципліна передує вивченню дисциплін професійного блоку.

В результаті вивчення дисципліни студенту необхідно:

Знати:

- визначення та функції міжнародного права, його співвідношення з політикою, дипломатією та приватним правом. Особливості створення міжнародно-правових норм, їх види та субординація;
- систему та структуру міжнародного права, процес формування основних та допоміжних джерел міжнародного права, завдання кодифікації та вплив сучасного міжнародного права на розвиток правових систем країн світу;
- види суб'єктів. Зміст та об'єм правосуб'єктності, нові судження про характер міжнародного права;
- основні концепції визнання, визнання *de facto* і *de jure*, традиційне й попереднє визнання, специфіку визнання нації (народу);
- функції та властивості основних принципів міжнародного права, їх нормативний зміст та взаємопов'язаність;
- юридичне визначення основних принципів, пов'язаних з міжнародним співробітництвом, дотримання та застосування суті цих принципів в національній правотворчості;
- форми реалізації норм міжнародного права, роль, зміст і місце конвенційного та інституційного механізмів реалізації, міри, що застосовуються в спірних обставинах; види джерел права міжнародних організацій, їх юридичну природу, класифікацію міжнародних організацій, процес їх утворення та припинення існування, визначення їх правосуб'єктності;
- історію створення і правову природу ООН, систему органів ООН, спеціалізовані установи ООН, проблеми та перспективи співробітництва України з ЄС, НАТО, СНД, СОТ тощо;
- класифікацію джерел міжнародного гуманітарного права, європейські стандарти прав людини і класифікацію прав людини, міжнародні контрольні механізми захисту прав людини та їх систему;

- звичайні та виняткові засоби набуття громадянства, а також форми втрати громадянства, види режимів іноземців, регламентацію статусу іноземців, біженців, депортованих осіб в законодавстві України;
- основні принципи міжнародного повітряного права, сучасний режим повітряної навігації, комерційні права в міжнародних повітряних сполученнях (головні та додаткові «свободи повітря»), міжнародні організації в галузі цивільної авіації;
- види суб'єктів, зміст та об'єм їх правосуб'єктності, нові судження про характер міжнародного права;
- головні правові інститути міжнародного економічного права та їх основні нормативно-правові акти, провідні міжнародні економічні організації і їх правосуб'єктність, актуальні проблеми промислового, фінансового та торговельного співробітництва;
- види та склад основних злочинів міжнародного характеру, організаційно-правові засоби та форми співробітництва у боротьбі з міжнародною злочинністю;
- основні нормативно-правові акти у галузі боротьби з міжнародною злочинністю, зобов'язання України у відповідності з чинними міжнародними конвенціями;
- правові засади розгляду і вирішення міжнародних спорів; способи врегулювання конфліктів, форми і види звернень в міжнародні судові установи, юрисдикцію, рішення, висновки і постанови Міжнародного суду ООН тощо;
- основні елементи механізму врегулювання міжнародних спорів, порядок здійснення міжнародної процедури в Європейському суді з прав людини, порядок формування вирішення спорів та характер прийнятих рішень міжнародного арбітражу.

Вміти:

- виділяти специфіку міжнародного права, визначати його вплив на національне законодавство;
- аналізувати процес імплементації норм міжнародного права у національне законодавство, його використання при здійсненні зовнішньоекономічних операцій;
- аналізувати права та обов'язки суб'єктів: основні(загально суб'єктні та суб'єктновидові) і індивідуальні;

- аналізувати основні нормативно - правові документи, що регламентують правонаступництво при об'єднанні, виникненні нових незалежних держав, застосовувати відповідну правову базу при визначенні правонаступництва держав СНД щодо власності архівів, боргів СРСР;
- аналізувати основні нормативно - правові документи, що визначають суть принципів, які стосуються підтримання міжнародного миру і безпеки, визначати їх значення для міжнародного співтовариства;
- аналізувати нормативно-правові акти міжнародних організацій, правосуб'єктність конкретних організацій, моделювати можливість вступу країн до певних міжнародних організацій;
- аналізувати основні положення статуту ООН, давати оцінку рішенням Ради Безпеки ООН та Міжнародного суду ООН;
- визнавати специфіку взаємодії національного законодавства з міжнародним правом у сфері прав та свобод, аналізувати «Право Женеви» та «Право Гааги» в контексті сучасних збройних конфліктів;
- аналізувати та застосовувати міжнародно-правові акти про громадянство, про статус апатридів та біпатридів, біженців та депортованих осіб тощо, давати оцінку певним способам отримання чи надання притулку;
- аналізувати нормативно-правові акти про боротьбу з незаконними актами спрямованими та забезпечення безпеки цивільної авіації та застосувати їх проти злочинності в сфері цивільної авіації;
- аналізувати права та обов'язки суб'єктів: основні (загальносуб'єктні та суб'єктновидові) і індивідуальні;
- застосовувати конкретні нормативно-правові акти певних правових інститутів міжнародного економічного права залежно від виду зовнішньоекономічних операцій;
- застосовувати міжнародні нормативно-правові акти та національне законодавство у кримінальних справах, склади злочинів яких передбачають кримінально-процесуальні та кримінально-виконавчі процедури міжнародної кримінальної відповідальності;
- визначати підстави для видачі однією державою іншій осіб, яких підозрюють у скоєнні злочину.

2.3. Зміст навчальної дисципліни за змістовими модулями

Змістовий Модуль 1.1. Поняття, предмет регулювання, джерела та принципи міжнародного права. Суб'єкти міжнародного права. Міжнародно-правове регулювання. Міжнародна законність та міжнародно-правова відповідальність.

Поняття міжнародного публічного та міжнародного приватного права. Кодифікація та подальший розвиток міжнародного права. Співвідношення міжнародного і національного (внутрішньодержавного) права. Поняття норм міжнародного права. Їх класифікація та ієрархія.

Загальне визначення принципу міжнародного права. Поняття, види, значення основних принципів міжнародного права та їх місце в системі загальних принципів і норм. Принципи міжнародного права: невтручання у внутрішні справи держави, непорушності державних кордонів, територіальної цілісності держави, загальної поваги прав людини, суверенної рівності держав, самовизначення народів і націй, сумлінного виконання міжнародних зобов'язань.

Поняття і види суб'єктів міжнародного права. Держава-головний суб'єкт міжнародного права. Інші суб'єкти міжнародного права. Зміст та визначення правонаступництва держав щодо міжнародних договорів, державної власності, державних боргів.

Поняття та форми реалізації норм міжнародного права. Міжнародний конвенційний механізм реалізації норм міжнародного права. Види і форми міжнародно-правової відповідальності. Підстави виникнення та реалізація міжнародно-правової відповідальності. Поняття та суб'єкти міжнародної відповідальності. Поняття, ознаки та види міжнародних правопорушень. Обставини, що звільняють від відповідальності.

Змістовий Модуль 1.2. Територія і міжнародне право. Право міжнародних договорів, зовнішніх зносин, міжнародних організацій, міжнародне гуманітарне, морське, повітряне і космічне, економічне право. Міжнародне співробітництво в боротьбі зі злочинністю. Міжнародно-правові засоби вирішення міжнародних спорів і конфліктів.

Склад та юридична природа державної території. Територія та її види. Поняття та режими території у міжнародному праві. Правове обґрунтування

територіальних змін. Державні кордони. Зміні кордонів та територіальні суперечки. Міжнародні річки. Антарктика.

Юридична природа міжнародного договору. Поняття та джерела міжнародних договорів. Укладання міжнародних договорів. Чинність, дійсність та тлумачення міжнародних договорів. Класифікація міжнародних договорів. Міжнародний договір і внутрішньодержавний закон. Застереження до міжнародних договорів. Правовий статус депозитарію, реєстрація і опублікування міжнародних договорів. Припинення дії міжнародного договору.

Визначення поняття та джерела права зовнішніх зносин. Органи загального та безпосереднього керівництва дипломатичними зносинами держави. Поняття дипломатичного права. Дипломатичні представництва та місії. Обов'язки, імунітети, привілеї дипломатичних представництв та консульських установ.

Поняття та розвиток права міжнародних організацій. Види, порядок утворення та припинення існування міжнародних організацій. Компетенція міжнародних організацій, їхні органи та рішення. Поняття класифікація та правосуб'єктність міжнародних організацій. Організація Об'єднаних Націй. Спеціалізовані установи ООН. Регіональні міжнародні організації.

Міжнародне гуманітарне право. Поняття та джерела Міжнародного гуманітарного права. Головні права і свободи в міжнародному праві. Міжнародні стандарти в галузі прав людини. Міжнародно-правова регламентація положення населення. Міжнародно-правові питання громадянства. Природа прав людини та їх класифікація. Міжнародне співробітництво в галузі прав людини. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні. Правовий режим іноземців, особи без громадянства, біженці та подорожани.

Поняття, джерела та принципи міжнародного морського права. Класифікація морських просторів. Виключна економічна зона. Режим континентального шельфу. Внутрішні морські води. Міжнародно-правовий режим відкритого моря. Територіальне море. Режим міжнародних проток і каналів. Прилегла зона.

Поняття, джерела і головні принципи міжнародного повітряного права. Міжнародні повітряні сполучення (польоти). Поняття, джерела та головні принципи міжнародного космічного права. Правовий режим космічних

об'єктів. Правовий статус космонавтів. Спеціальні правові режими деяких видів космічної діяльності. Міжнародно-правова відповідальність за космічну діяльність. Правове регулювання міжнародних повітряних сполучень. Відповідальність щодо міжнародного повітряного права.

Поняття, суб'єкти та джерела міжнародного економічного права. Система правові інститути міжнародного економічного права. Принципи міжнародного економічного права. Головні багатосторонні угоди в галузі міжнародних економічних відносин. Міжнародні економічні організації. Вступ України до СОТ і співробітництво в галузі торгівлі. Співробітництво в окремих галузях міжнародних економічних відносин. Регіональне економічне співробітництво.

Поняття міжнародної боротьби зі злочинністю, їх головні форти та тенденції розвитку. Джерела права боротьби зі злочинністю, міжнародного характеру. Міжнародно-правовий механізм співробітництва у боротьбі зі злочинністю. Боротьба з окремими видами злочинів. Міжнародні органи боротьби зі злочинністю. Видача злочинців. Сучасні тенденції в боротьбі з міжнародною злочинністю та видача злочинців.

Загальна характеристика інституту розв'язання міжнародних спорів. Поняття міжнародного спору, класифікація міжнародних спорів. Міжнародна судова процедура. Переговори і консультації. Розвиток принципу вирішення міжнародних спорів. Дипломатичні засоби врегулювання спорів. Міжнародні слідчі комісії та комісії примирення. Вирішення спорів в міжнародних організаціях.

2.4. Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні дисципліни «Міжнародне право» студент має ознайомитись з програмою дисципліни, її структурою, змістом і обсягом кожного змістового модуля, формами і методами навчання, з усіма видами і методами контролю, знань, методикою їх оцінювання.

Тематичний план дисципліни «Міжнародне право» складається із двох змістових модулів, які логічно пов'язані між собою.

Навчальний процес здійснюється в формі лекцій, самостійної роботи студента, контрольних заходів.

2.5. План лекційного курсу

Зміст	Кількість годин за спеціальностями, спеціалізаціями (шифр, аббревіатура)		
	7.14010301 ТУР	8.14010301 МТУР	7.14010301 ТУР (заочна форма)
ЗМ 1.1. Поняття, предмет, джерела та суб'єкти міжнародного права. Принципи міжнародного права. Міжнародна законність та міжнародно-правова відповідальність.	9	12	4
1. Поняття, предмет та функції міжнародного права.	1	2	1
2. Джерела міжнародного права.	2	2	1
3. Принципи міжнародного права.	2	2	1
4. Суб'єкти міжнародного права. Визнання та правонаступництво в міжнародному праві.	2	4	1
5. Міжнародна законність та міжнародно-правова відповідальність.	2	2	-
ЗМ 1.2. Територія і міжнародне право. Право міжнародних договорів, зовнішніх зносин, міжнародних організацій, міжнародне гуманітарне, морське, повітряне і космічне, економічне право. Міжнародне співробітництво в боротьбі зі злочинністю. Міжнародно-правові засоби вирішення міжнародних спорів і конфліктів.	9	12	4
1. Територія у міжнародному праві. Поняття та режими території.	2	2	1
2. Право міжнародних договорів.	2	2	1
3. Право зовнішніх зносин. Дипломатичне право. Консульське право.	2	4	1
4. Право міжнародних організацій.	2	2	1
5. Міжнародне гуманітарне право.	1	2	-
РАЗОМ	18	24	8

2.6. Самостійна робота студентів

Самостійна робота розрахована на доповнення тих знань, які були отримані на лекції, роботу зі спеціальною літературою, орієнтування студентів на детальне вивчення тих положень національного законодавства України, які вони будуть використовувати у практичній діяльності.

До форм самостійної навчальної роботи студентів занять з дисципліни «Правознавство» можна віднести:

1. Підготовка до проміжного й підсумкового контролю знань;

2. Перевірка кожного студента якості індивідуальних знань за запитаннями для самостійної роботи.

Самостійна робота студента освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки спеціаліста (магістра)

Форми самостійної роботи (за змістовними модулями)	Години	Форма звіту
ЗМ 1.1.	16(10)	
1. Огляд основної та додаткової літератури	3(2)	Конспект
2. Розгляд контрольних запитань і прикладів тестових завдань	3 (2)	Відповіді у зошиті
3. Підготовка реферату	3 (2)	Текст і презентація реферату
4. Підготовка до поточного тестування	3 (2)	Відповіді у зошиті
5 Самостійний розгляд питань тем	4 (2)	Конспект
ЗМ. 1.2.	20 (20)	
1. Огляд основної та додаткової літератури	4 (4)	Конспект
2. Підготовка реферату	4 (4)	Текст і презентація реферату
3. Самостійний розгляд питань тем	4 (4)	Конспект
4. Розгляд контрольних запитань і прикладів тестових завдань	4 (4)	Відповіді у зошиті
5. Підготовка до поточного тестування	4 (4)	Відповіді у зошиті
РАЗОМ	36 (30)	

Контрольні запитання для самоперевірки:

1. Поняття міжнародного права, предмет та об'єкт правового регулювання.
2. Система сучасного міжнародного права, його галузі та інститути.
3. Взаємовплив міжнародного та внутрішньодержавного права. Вирішення питання пріоритету норм міжнародного чи внутрішньодержавного права відповідно до законодавства України.
4. Поняття джерел міжнародного права їх види, відповідно до Статуту Міжнародного Суду ООН.
5. Поняття основних принципів міжнародного права та їх ознаки. Функції основних принципів міжнародного права.
6. Класифікація основних принципів міжнародного права.
7. Поняття та види суб'єктів міжнародного права. Зміст міжнародної правосуб'єктності.
8. Держава, як основний суб'єкт міжнародного права, її основні складові та суверенітет. Україна, як суб'єкт міжнародного права.
9. Правосуб'єктність націй і народів, що борються за свою незалежність.
10. Правосуб'єктність міжнародних організацій.
11. Правосуб'єктність державоподібних утворень.

12. Міжнародна правосуб'єктність фізичних осіб.
13. Правонаступництво суб'єктів міжнародного права.
14. Поняття і значення території у міжнародному праві. Види територій.
15. Юридична природа та склад державної території.
16. Правові підстави зміни державної території.
17. Правовий режим державного кордону.
18. Правовий режим міжнародних рік та озер.
19. Поняття і джерела права міжнародних договорів.
20. Види міжнародних договорів та їх сторони.
21. Підготовка тексту міжнародного договору та етапи його укладення.
22. Дія міжнародних договорів та їх застосування
23. Глумачення міжнародних договорів.
24. Недійсність та припинення дії міжнародних договорів.
25. Поняття міжнародного спору та ситуації. Види міжнародних спорів.
26. Поняття засобу вирішення міжнародного спору та їх види.
27. Переговори і консультації як мирний засіб вирішення міжнародних спорів.
28. Добрі послуги і посередництво як мирні засоби вирішення міжнародних спорів.
29. Міжнародні слідчі і примирні комісії як мирні засоби вирішення міжнародних спорів.
30. Міжнародний арбітраж як мирний засіб вирішення міжнародних спорів.
31. Судовий розгляд як мирний засіб вирішення міжнародних спорів.
32. Вирішення спорів у міжнародних та регіональних організаціях
33. Загальна характеристика міжнародної системи захисту прав людини.
34. Порядок створення та повноваження Європейської комісії з прав людини та Суду Ради Європи.
35. Порядок створення та повноваження Європейського суду з прав людини.
36. Особливості міжнародного захисту прав національних, етнічних, релігійних і мовних меншин.
37. Особливості міжнародного захисту прав дітей
38. Особливості міжнародного захисту прав біженців.
39. Поняття, суб'єкти міжнародно-правової відповідальності.
40. Цілі і підстави міжнародно-правової відповідальності.
41. Ознаки міжнародно-правової відповідальності.
42. Види міжнародних правопорушень.
43. Обставини звільнення від міжнародно-правової відповідальності.
44. Матеріальна міжнародно-правова відповідальності.

45. Політична міжнародно-правова відповідальності.
46. Санкції як вид міжнародно-правової відповідальності.
47. Поняття, джерела та система права зовнішніх зносин.
48. Органи зовнішніх зносин України.
49. Встановлення дипломатичних зносин;
50. Види дипломатичних представництв. Дипломатичний корпус.
51. Функції дипломатичного представництва.
52. Привілеї й імунітети дипломатичних представництв. Особисті дипломатичні привілеї й імунітети. Консульські привілеї та імунітети.
53. Поняття консульства та становлення консульських зносин.
54. Функції консульств.
55. Представництва та місії при міжнародних організаціях, привілеї та імунітети представників держав, що беруть участь у діяльності міжнародних організацій і конференцій.
56. Поняття та класифікація міжнародних організацій.
57. Цілі, принципи і структура ООН.
58. Генеральна Асамблея та Рада Безпеки ООН.
59. Економічна та Соціальна Рада (ЕКОСОП), Міжнародний Суд і Секретаріат ООН.
60. Організація з безпеки і співробітництва в Європі.
61. Співдружність Незалежних Держав.
62. Поняття, предмет, принципи джерела міжнародного морського права.
63. Територіальне море. Ширина територіальних вод та методи її відрахування.
64. Правовий режим територіальних вод.
65. Правовий статус прилеглої зони.
66. Поняття, види та правовий режим внутрішніх морських вод.
67. Правове становище іноземних торговельних суден і військових кораблів у внутрішніх водах держави.
68. Правовий статус виключної економічної зони
69. Правовий статус континентального шельфу.
70. Міжнародно-правовий режим відкритого моря.
71. Принцип свободи відкритого моря та складові частини цього принципу.
72. Правовий статус судна у відкритому морі, виключна юрисдикція державного прапора.

2.7. Система поточного і підсумкового контролю знань студентів

Поточне оцінювання знань студентів може здійснюватися під час лекційних занять і має на меті перевірку рівня підготовки студента до складання заліку. Об'єктами поточного контролю виступають: проміжний контроль знань за змістовими модулями, залік.

Проміжний модульний контроль рівня знань передбачає виявлення ступеню знань студентів лекційного змістового модуля і проводиться у вигляді тестування. У відповідності до програми навчальної дисципліни тестування проводиться на останній лекції з кожного змістового модуля.

Структура засобів контролю з навчальної дисципліни «Міжнародне право»

Види і засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	Розподіл балів, %
МОДУЛЬ 1. Поточний контроль зі змістових модулів	
ЗМ 1.1. Тестування	30
ЗМ 1.2. Тестування	30
Підсумковий контроль з дисципліни	
Складання заліку	40
Усього за модулем 1	100

Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовують наступні

Критерії оцінювання загального рівня знань студентів

% набраних балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
більше 90-100 включно	Відмінно	A
більше 80-90 включно	Добре	B
більше 70-80 включно		C
більше 60-70 включно	Задовільно	D
більше 50-60 включно		E
більше 25-60 включно	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
від 0 до 25 включно	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

2.8. Рекомендована література

2.8.1. Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30, ст.141.

2. Про правонаступництво України: Закон України від 12 вересня 1991р.// Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. – ст.617

3. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 19-20, ст.179.

4. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21 січня 1994 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № – 18, ст.101.

5. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08 липня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № – 16, ст.146.

6. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 50. – ст.540.

2.8.2. Основна література

1. Антонович М. М. Міжнародне публічне право: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. – К.: Вид. дім «КМ Академія»; Алерта, 2003. – 308с.

2. Анцелевич Г. О. Міжнародне право: підручник / Г. О. Анцелевич, О. О. Покришук. – К.: Алеута, 2003. – 410с.

3. Баймуратов М. О. Міжнародне право / М. О. Баймуратов. – Х.: Одиссей, 2001. – 672с.

4. Волтер Кернз. Вступ до права Європейського Союзу: навч. посіб. – К.: Знання, 2002. – 381с.

5. Василенко В. А. Основи теорії міжнародного права / В. А. Василенко. – К., 1988.І

6. Георгіца А. З. Міжнародне публічне право. В 2 кн. – Чернівці: Рута, 1995.

7. Дмитрієв А. І. Міжнародне публічне право / А. І. Дмитрієв, В. І. Муравйов. – К., Юрінком Інтер, 2000 – 640с.

8. Дмитрієв А. І. Міжнародне публічне право: практикум / А. І. Дмитрієв, А. С. Мацько, В. І. Муравйов. – К., Юрінком Інтер, 2001 – 352с.

9. Додонов В.Н. Международное право. Словарь – справочник / В. Н. Додонов, В. П. Панов, О. Г. Румянцев. – М., 1997.

10. Жан Тускоз. Международное право / Тускоз Жан. – К.: АртЕк, 1998. – 416с.

11. Лукашук И. И. Международное право. Особенная часть: учебник / И. И. Лукашук. – М.: Изд-во БЕК, 1998. – 410с.

12. Лукашук И. И. Международное право. Общая часть: учебник / И. И. Лукашук. – М.: Изд-во БЕК, 1998. – 384с.
13. Международное право / под ред. Г. В. Игнатенко, О. И. Тиунова. – М.: Высш. шк., 1999. – 399с.
14. Международное право / под ред. Ю. М. Колосова, В. И. Кузнецова. – М.: Международные отношения, 1999. – 608с.
15. Міжнародне право: навч. посібник / за ред. М. В. Буроменського. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 336с.
16. Міжнародне право в документах / за ред. М. В. Буроменського. – Х.: Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2003.
17. Международное право в документах: учеб. пособие / сост. Н. Т. Блатова, Г. М. Мелков. – 3-е изд., перераб. и доп. – М., 2000 – 824с.
18. Практикум по международному праву / отв. ред. Г. В. Игнатенко, С. Ю. Марочкин, О. И. Тиунов. – 3-е изд. перераб. и доп. – М.: Норма, 2007. – 352с.
19. Тимченко Л. Д. Международное право: ученик. – Харьков: Консум, Ун – т внутр. дел, 1999. – 528с.
20. Черкес М. Ю. Міжнародне право: підручник / М. Ю. Черкес. – К.: Знання, 2000. – 284с.

2.8.3. Додаткова література

1. Блищенко И. П. Дипломатическое право. – М., 1990.
2. Бобылев Г. В., Зубков А. Г. Основы консульской службы. – М., - 1986.
3. Боярс Ю. Р. Вопросы гражданства в международном праве. – М., - 1986.
4. Гуреев С. А., Тарасова И. М. Международное речное право. – М., - 1993.
5. Энтин М. Л. Международные судебные учреждения: роль международных арбитражных и судебных органов в разрешении международных споров. – М., 1984.
6. Энтин М. Л. Международные гарантии прав человека. Практика Совета Европы. – М., 1992.
7. Колосов Ю. М. Ответственность в международном праве. – М., 1985.
8. Малеев Ю. Н. Международное воздушное право: Вопросы теории и практики. – М., 1986.
9. Шibaева Е. А. Право международных организаций. – М., 1986.

2.8.4. Ресурси мережі Internet

1. <http://www.un.org> – офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй
2. <http://www.icj-cij.org> - офіційний сайт Міжнародного Суду ООН
3. <http://www.un.org/Russian/law/ilc> - офіційний сайт Комісії міжнародного права
4. <http://www.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil> - офіційний сайт Ради ООН з прав людини
5. <http://www.wtj.com> - офіційний сайт Всесвітньої торговельної організації
6. <http://coe.int> - офіційний сайт Ради Європи
7. <http://europa.eu.int> - офіційний сайт Європейського Союзу
8. <http://itlos.org> - офіційний сайт Міжнародного трибуналу з морського права
9. <http://icc-cri.int> - офіційний сайт Міжнародного кримінального суду
10. <http://echr.coe.int> - офіційний сайт Європейського суду з прав людини

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма і робоча програма навчальної дисципліни

«Міжнародне право»

(для студентів 5 курсу денної форми навчання
спеціальності 7.14010301 – «Туризмознавство» (за видами),
спеціальності 8.14010301 – «Туризмознавство» (за видами))

Укладачі: **КИЛИМНИК** Інна Ігорівна,

НАУМЕНКО Алла Володимирівна

В авторській редакції

Комп'ютерне верстання: *Ю. Ю. Конюшенко*

План 2012, поз. 233 Р

Підп. до друку 17.09.2012 р.

Друк на ризографі

Тираж 10 пр.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 1,2

Зам. № 8691

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК №4064 від 12.05.2011 р.